

SXEDIO.GL8

28.10.1954: Ο ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΥΙΝΕΤΩΝ ΤΣΕΡΤΣΙΛ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ "ΜΑΛΑΚΩΣΕΙ" ΤΟ "ΟΥΔΕΠΟΤΕ" ΤΟΥ ΧΟΠΚΙΝΣΟΝ ΕΝΩ ΟΙ ΑΝΤΟΝΙ ΗΝΤΕΝ ΚΑΙ ΛΕΝΝΟΣ ΜΠΟΙΝΤ ΔΗΛΩΝΟΥΝ ΟΤΙ ΔΕΝ ΜΕΛΕΤΑΤΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος παρέτεινε τη παραμονή του στη Βρετανία για αρκετές ακόμα ημέρες μια και θα καθυστερούσε η πρώτη συζήτηση του Κυπριακού στα Ηνωμένα Έθνη (9η Σύνοδος) και είχε επαφές με διάφορους συντηρητικούς, φιλελεύθερους και εργατικού βουλευτές.

Στις **19** μάλιστα παρακολούθησε συνεδρία της Βουλής των Κοινοτήτων κατά την οποία ηγέρθη και συζητήθηκε το Κυπριακό. Μαζί του συνέχιζε να βρίσκεται πάντα και ο δήμαρχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης, ο οποίος τον συνόδευε στην αποστολή τους στα Ηνωμένα Έθνη όπου θα συζητείτο η προσφυγή της Ελλάδας για την Κύπρο.

Στη συζήτηση στη βρετανική Βουλή ο πρωθυπουργός Ουίνστων Τσέρτσιλ, λύοντας τη σιωπή του για αρκετό χρονικό διάστημα γύρω από το Κυπριακό, προσπάθησε να "χρυσώσει" το χάπι του "ουδέποτε" του Χένρι Χόπκινσον, (**28.7.1954**) αλλά χωρίς να γίνει πιο συγκεκριμένος.

Είπε απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις ο Χένρι Χόπκινσον δεν είχε χρησιμοποιήσει τη λέξη "ουδέποτε", αλλά πρόσθεσε ότι δεν μπορούσε να καθορίσει το χρόνο σχετικά με την προώθηση των αιτημάτων του Κυπριακού λαού για αυτοδιάθεση.

Η συζήτηση άρχισε με γραπτή δήλωση του υπουργού Αποικιών Λέννοξ Μπόϊντ, ότι δεν μπορούσε να πει ο,τιδήποτε περισσότερο από όσα είχε αναφέρει ο Χένρι Χόπκινσον στη Βουλή στις **28 Ιουλίου 1954**.

Στη Βουλή παρίστατο όμως και ο πρωθυπουργός Ουίνστων Τσέρτσιλ και βρήκε την ευκαιρία να δώσει απαντήσεις σαν τον ρώτησαν πιο συγκεκριμένα για το Κυπριακό.

Ο βουλευτής Νιτράϊμπεργκ, υποστηρικτής των Ελλήνων Κυπρίων, ρώτησε τον βρειτανό πρωθυπουργό αν δημοσίευσε κατάλογο των εδαφών εκείνων, τα οποία ουδέποτε, κατά την έκφραση του Χένρι Χόπκινσον, θα δικαιούνται να απολαύσουν αυτοδιάθεση.

Ο Τσέρτσιλ απάντησε:

"Κάθε εξαιρετική περίπτωση πρέπει να κρίνεται ανάλογα με την ιδιαίτερη της αξία και σύμφωνα με τις περιστάσεις που επικρατούν.

ΝΤΡΑΙΜΠΕΡΓΚ: Ο Κυπριακός λαός υπολόγιζε στις διαβεβαιώσεις των δυτικών δυνάμεων ότι όλοι οι λαοί δικαιούνται τελικά αυτοδιάθεση για το λόγο αυτό "συγκλονίστηκε και απογοητεύθηκε" (φωναές όχι, όχι) από τη δήλωση του Υφυπουργού των Αποικιών Χένρι Χόπκινσον που έγινε στις **28** Ιουλίου, ότι η Κύπρος είναι ένα από τα εδάφη εκείνα, τα οποία ουδέποτε θα μπορούσαν να απολαύσουν αυτοδιάθεση και αυτοκυβέρνηση. Μήπως η σημερινή αρνητική απάντηση του πρωθυπουργού σημαίνει ότι επιφυλάσσονται περισσότερες εκπλήξεις για τα διάφορα αποικιακά εδάφη;

ΤΣΕΡΤΣΙΛ: Η λέξη "ουδέποτε" είναι μια λέξη ο οποία στην πολιτική μπορεί μόνο να χρησιμοποιείται στη γενική της συσχέτιση προς το θέμα, στο οποίο αναφέρεται.

ΤΣ. ΤΗΡΑΙΜΟΝ (Φιλελεύθερος): Μήπως μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η γενική συσχέτιση προς το θέμα τούτο σημαίνει ότι το ζήτημα της αυτοδιάθεσης της Κύπρου δυνατό να αναθεωρηθεί κάποτε στο μέλλον;

ΤΣΕΡΤΣΙΛ: Δεν νομίζω, ότι θα μπορούσε να πω ο,τιδήποτε έχοντας τέτοια έννοια σε απάντηση κοινοβουλευτικής επιθεώρησης στην οποία δεν μου παρασχέθηκε προειδοποίηση. Οι παρατηρήσεις μου ήσαν γενικού χαρακτήρα και η λέξη "ουδέποτε" δεν εφαρμόζεται ειδικά στην περίπτωση αυτή.

ΜΠΡΟΥΜΑΝ ΣΟΝΑΙΤ (Συντηρητικός): Είναι βέβαιος ο πρωθυπουργός ότι ο κυπριακός λαός είναι μέχρι της ώρας πλήρως ενήμερος για τον αντίκτυπο στη μελλοντική υλική ευημερία αυτού τον οποίον μπορεί

να προκαλέση οποιαδήποτε μεταβολή της σημερινής κυριαρχίας;

ΤΣΕΡΤΣΙΛ: Πέρασαν πάρα πολλά χρόνια αφ' ότου είχα επισκεφθεί τη νήσο και ακριβώς τα ίδια αισθήματα ήσαν τότε ζωντανά όπως και τώρα. Τα τωρινά αισθήματα είχαν εκφρασθεί τότε με σημαντικό βαθμό αυτοσυγκράτησης και καλής διάθεσης. Η ευημερία της κοινότητας αυξήθηκε τεράστια και οι παράγοντες αυτοί πρέπει να τύχουν ενδελεχούς εξέτασης τόσο από τους κυπρίους όσο και από τον έξω κόσμο.

ΝΤΡΑΙΜΠΕΡΓΚ: (Εργατικός): Όταν ο πρωθυπουργός είχε επισκεφθεί την Κύπρο κατά το 1909 (1907) ως υφυπουργός των αποικιών ενεθάρρυνε ενθερμα το Ενωτικό Κίνημα. Μήπως η απάντηση σας για τη λέξη "ουδέποτε" σημαίνει ευκρινή απόρριψη της χρησιμοποίησης της λέξης αυτής από τον υφυπουργό των Αποικιών;

ΤΣΕΡΤΣΙΛ: Δεν νομίζω ότι ήταν εσκεμμένη πρόθεση του υφυπουργού όπως χρησιμοποίησε την λέξη "ουδέποτε". Ως γεγονός ο υφυπουργός δεν εγνώριζε ότι κατά τις πρόχειρες δηλώσεις του χρησιμοποίησε τη λέξη αυτή, πληροφορήθηκε δε τούτο όταν είδε δημοσιευόμενες τις δηλώσεις του. Συνεπώς δεν είναι ανάγκη να γίνεται επίκληση της λέξης "ουδέποτε" για να περιπλέκονται οι υποθέσεις μας. Ούτε η παράλειψη της λέξης "ουδέποτε" δεν σημαίνει, ότι μπορείτε να υποκαταστήσετε σε αυτή οποιαδήποτε άλλη ημερομηνία".

Η παρουσία του Μακαρίου όμως αποτελούσε αιτία για περισσότερο σάλο στη Βουλή, έτσι σαν επαναλήφθηκε η συνεδρία στις 20 Οκτωβρίου ο Λέννοξ Μπόϊντ είχε την ευκαιρία να αρνηθεί για τρίτη φορά το "ουδέποτε" του Χόπκινσον.

Είπε ο Μπόϊντ απαντώντας σε ερωτήσεις διαφόρων βουλευτών:

"Εξέταση της επίσημης έκθεσης της Βουλής των Κοινοτήτων, θα κατεδείκνυε ότι ο υφυπουργός των Αποικιών κ. Χόπκινσον δεν χρησιμοποίησε τη λέξη "ουδέποτε".

Ο Λέννοξ Μπόϊντ είπε ακόμη σε άλλη ερώτηση ότι δεν μπορούσε να αναφερθεί στο νέο σύνταγμα και ότι θα συζητούσε αυτό με τον Κυβερνήτη Αρμιτεϊτζ που είχε μεταβεί στο Λονδίνο για τον σκοπο αυτό.

Άμεση απάντηση στις δηλώσεις του υφυπουργού Αποικιών προήλθε την ίδια ημέρα από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο που βρισκόταν στο Λονδίνο, ο οποίος είπε ότι θα απέρριπτε το σύνταγμα "διότι σκοπός του θα είναι η παρέλκυσις λύσεως του Κυπριακού ζητήματος".

Πρόσθεσε:

"Ο λαός της Κύπρου δεν θέλει αυτοκυβέρνησιν, αισθάνεται δε ότι η μόνη λύσις του ζητήματος του είναι η χορήγησις εις αυτόν του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως".

Όμως ο Μακάριος προχώρησε και σε ένα διπλωματικό ελιγμό, τον οποίο είχε κάμει και προηγουμένως ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Αλέξανδρος Παπάγος και είχε προκαλεσει τη μήνι τόσο του Αρχιεπισκόπου όσο και της Αριστεράς και όλου του λαού στη νήσο: Είπε ότι θα δεχόταν σύνταγμα για μια τριετία για παράδειγμα "η οποία όμως θα εθεωρείτο ως μεταβατική περίοδος διά την διενέργειαν εν Κύπρω δημοψηφίσματος υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, ώστε ο κυπριακός λαός να αποφασίση περί του μέλλοντος του βάσει του δικαιώματος της αυτοδιαθέσεως.

"ΕΡ: Εάν το Σύνταγμα προβλέπη επίσης χρονική προθεσμίαν, εις το τέλος της οποίας θα επιτραπή δημοψήφισμα θα το αποδεχθήτε;

ΑΠ: Η ελληνική Κυβέρνησις εδήλωσεν, ότι θα συνίστα εις τους κυπρίους ν'αποδεθχούν σύνταγμα εφ' οσον θα ετάσσετο προθεσμία τριετίας ως προπαρασκευαστική περίοδος για το δημοψήφισμα.

ΕΡ: Εάν η προθεσμία είναι πέντε ή δέκα έτη θα την αποδεχθήτε;

ΑΠ: Υπάρχει διαφορά μεταξύ πενταετίας και δεκαετίας. Ημπρεί να δεχθώμεν πενταετίαν ουχί όμως δεκαετίαν. Πάντως πρέπει να υπάρχουν εγγυήσεις ότι

τα χρονικά όρια δεν θα είναι αιώνες.

Ο Μακάριος είπε ακόμη ότι δεν συνεργάζεται με το Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου και ότι δεν το αναγνωρίζει ως Κομμουνιστικό Κόμμα.

Σε ερώτηση σχετικά με το ερώτημα που θα έπρεπε να τεθεί κατά το δημοψήφισμα, ο Μακάριος απάντησε:

" Δυνατά να τεθούν δύο, τρία ή τέσσερα ερωτήματα. Εάν η Τουρκία επιθυμή δεχόμεθα να τεθεί εις τους κυπρίους το ερώτημα εάν θέλουν να ενωθούν με την Τουρκία".

Είπεν ακόμη όταν ψηφισθεί και γίνει η ένωση, η θέση του ως Αρχιεπισκόπου δεν θα επηρεασθή και πρόσθεσε:

"Δεν θα υπάρξει Εθναρχία καθ' όσον τότε θα εκλείψουν οι λόγοι υπάρξεως της. Η εκκλησία της Κύπρου θα παραμείνη ανεξάρτητος, ο δε λαός θα οφείλει νομοτάγειαν προς το ελληνικό στέμμα".

Οι ερωτήσεις των δημοσιογράφων έπεφταν βροχή:

ΕΡ: Δεν νομίζετε ότι η Εθναρχία ζητεί περισσότερα από όσα ζητεί η ελληνική Κυβέρνησις;

ΑΠ: Οχι. Ζητούμεν το ίδιο πράγμα.

ΕΡ: Ποία νομίζετε ότι θα είναι η έκβασις του δημοψηφίσματος;

ΑΠ: Δεν έχω αμφιβολίαν ότι ο κυπριακός λαός θα ζητήσει να τεθεί τέρμα εις την βρετανικήν διοίκησιν.

ΕΡ: Θα βελτιωθή, εν τοιαύτη περιπτώσει ή θα χειροτερεύσει η οικονομική κατάστασις εις Κύπρον;

ΑΠ: Τούτο θα εξαρτηθή εκ πολλών παραγόντων που θα υφίστανται τότε, δεν πιστεύω όμως ότι θα χειροτερεύσει η οικονομική κατάστασις της Κύπρου.

ΕΡ: Πράγματι είπετε ότι ο βρετανικός στρατός θα ήτο ευπρόσδεκτος εις την Κύπρον εις την περίπτωσιν της ενώσεως;

ΑΠ: Οχι κατά τρόπον που τίθεται η ερώτησις, εφόσον η Αγγλθα και η Ελλάς είναι μέλη του ΝΑΤΟ, η Βρετανία δύναται δυνάμει συνθήκης να έχη βάσεις;

ΕΡ: Νομίζετε ότι το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως αποτελεί απόλυτον αρχήν, η οποία

πρέπει να εφαρμόζεται παντού και οπουδήποτε;

ΑΠ: Φρονώ ότι εις οιαδήποτε περιοχήν ζητούσαν άσκησιν του τοιούτου δικαιώματος πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή της αυτοδιαθέσεως.

ΕΡ: Υπάρχει λόγος εκαταστάσεως βάσεων εις την Κύπρον, δεδομένου ότι ως ελέχθη η υδρογονοβομβά καθιστά αχρήστους τοιαύτας βάσεις;

ΑΠ: Ημείς οι Κύπριοι ανήκομεν εις τον δυτικόν κόσμον, εννώ εις τον μη κομμουνιστικόν κόσμον. Εάν υπάρχη φόβος της υδρογονικής βόμβας, ο τοιούτος φόβος πρέπει να υφίσταται παντού, περιλαμβομένης και της Αγγλίας. Η υδρογονοβομβά δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να υπάρχουν βάσεις.

ΕΡ: Διατί αι κομμουνιστικάί χώραι υπερεψήφισαν την ελληνικήν προσφυγήν εις τα Ηνωμένα Έθνη, ενώ πολλάί δυτικάί απέσχον ή καταψήφισαν την ελληνικήν προσφυγήν;

ΑΠ: Δεν γνωρίζω τους λόγους που ωδήγησαν τας κομμουνιστικάς χώρας να υπερψηφίσουν την προσφυγήν.

ΕΡ: Μήπως το κατά της ενώσεως αγγλικόν επιχείρημα το βασιζόμενον εις την ύπαρξιν εν Κύπρω τουρκικής μειονότητος, ανακαλή εις την μνήμην την βρειτανικήν τακτικήν υποδαυλίσεως φυλετικών μερίδων ως λ.χ. εις τας Ινδίας;

ΑΠ: Δεν ησχολήθημεν με την αγγλικήν τακτικήν εν Ινδίας.

ΕΡ: Εσημειώθησαν συγκρούσεις μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων της Κύπρου;

ΑΠ: Δεν γνωρίζω τοιαύτας συγκρούσεις, πάντως τονίζω ότι η τουρκική μειονότης της Θράκης διαβιοί ειρηνικώς διά είναι ικανοποιημένη.

ΕΡ: ΕΡ: Ποίαι αι εντυπώσεις σας εκ των ενταύθα επαφών σας;

ΑΠ: Δεν έσχον επαφάς μετά κυβερνητικών κύκλων, χαίρω όμως διότι εκ των επαφών μου μετ' άλλων προσωπικοτήτων διεπιστώσα, ότι υπάρχει υποστήριξις της αξιώσεως μας. Ιδιαιτέρως χαίρω διότι σημαντική

μερίς της κοινής γνώμης ευνοεί την υπόθεσιν μας. Μερικοί μάλιστα των υποστηρικτών μας υφίστανται επιθέσεις εκ μέρους της Κυβερνήσεως".

Τέλος σε ερώτηση σχετικά με την ενωτικήν γραμμήν της Αριστεράς ο Μακάριος απάντησε:

" Οι κομμουνισταί ακολουθούν την ιδικήν μας ενωτικήν γραμμήν και θα εξακολουθήσουν πιθανώς την ιδίαν γραμμήν".

Στις 23 Οκτωβρίου ο Μακάριος πραγματοποίησε ταξίδι-αστραπή στο Παρίσι όπου συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό Αλέξανδρο Παπάγο που βρισκόταν στη γαλλική πρωτεύουσα προς εκτέλεση επίσημης επίσκεψης και είχε ενημερωθεί από τον Αλέξη Κύρου που μετέβη για τον σκοπό αυτό από τη Νέα Υόρκη στο Παρίσι.

Ενώ όμως οι ηγεσίες της Κύπρου και της Ελλάδας προσπαθούσαν να συντονίσουν τον αγώνα τους, εν όψει της επικείμενης προσφυγής, η Αγγλία σκλήρυνε συνεχώς τη στάση της και τόσο ο υπουργός Εξωτερικών όσο και ο υπουργός Αποικιών επαναλάμβαναν με δηλώσεις τους στη Βουλή το "ουδέποτε" του Χόπκινσον με άλλα λόγια.

Ο Αντονι Ηντεν απαντώντας σε ερωτήσεις στην αγγλική Βουλή επανέλαβε τη θέση της Αγγλίας ότι δεν θα ήθελε συζήτηση του Κυπριακού και αποκάλυψε ότι η Τουρκία προέβη σε έντονες παραστάσεις στη χώρα του γύρω από το κυπριακό.

ΤΟΥΑΙΑΤ: Δεν θα ήτο καλύτερα να διευθετηθεί το ζήτημα τούτο φιλικά αντί να έχουμε φιλονικία με ένα από τους σπουδαιότερους συμμάχους μας στη Μεσόγειο δεδομένου μάλιστα ότι τόσο οι Έλληνες όσο και οι Κύπριοι είναι πρόθυμοι να μας παραχωρήσουν όλες τις αμυντικές ευκολίες τις οποίες χρειαζόμαστε;

ΑΝΤΟΝΙ ΗΝΤΕΝ: Μπορώ να διαβεβαιώσω και σας στη Βουλή ότι τίποτε το πρόχειρο και συνοπτικό δεν υπήρχε στη στάση της Βρετανικής Κυβέρνησης. Εχουμε πατροπαράδοτη φιλία με την Ελλάδα, την οποία εγώ προσωπικά αισθάνομαι τόσο έντονα όσο οποιοδήποτε άλλο μέλος της Βουλής. Αλλά εκείνο που προσπάθησα να εξηγήσω στην Ελληνική Κυβέρνηση

επανειλημμένα είναι η θέση μας ότι δηλαδή δεν μπορούμε να συζητήσουμε τις υποθέσεις της Κύπρου που εμπíπτουν στην εσωτερική δικαιοδοσία του Ηνωμένου Βασιλείου με οποιανδήποτε ξένη δύναμη (επευφημίες των Τόρηδων).

ΓΟΥΑΙΤ: Μήπως ο υπουργός των νεξωρτερικών πήρ παραστάσις των τουρκικών αρχών στο θέμα;

ΑΠ: Πήρα επανειλημμένες παρατάσεις της τουρκικής Κυβέρνησης, η οποία μας διευκρινίζε ότι αντιτίθεται έντονα προς οποιανδήποτε μεταβολή του καθεστώτος της Κύπρου".

Στις 28 του μηνός, ο υπουργός Αποικιών Λέεννοξ Μπόϊντ έκλεισε μια και καλή κάθε πόρτα. Απαντώντας σε σχετική ερώτηση στη Βουλή είπε ότι η χώρα του είχε δικαιώματα στην Κύπρο, τα οποία και δεν ήθελε να συζητήσει:

"Η Βρετανική κυριαρχία επί της Κύπρου έχει αναγνωρισθή υπό της συνθήκης της Λωζάννης του 1923 την οποία υπέγραψε και η ελληνική Κυβέρνησις. Οφείλω να τονίσω ότι η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος είναι υποχρεωμένη να δώση προσοχήν στην ευημερία και τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα ολόκληρου του πληθυσμού και στα δικαιώματα των μειονοτήτων, καθώς και στις στρατηγικές ανάγκες και τις απαιτήσεις της ειρήνης και της σταθερότητας στην ανατολική Μεσόγειο.

Η διέγερση από ορισμένους εκκλησιαστικούς ηγέτες και των κομμουνιστών υπέρ της Ένωσης δεν πρέπει να αφεθεί να επισκιάσει τα πραγματικά επιτεύγματα της βρετανικής διοίκησης στην Κύπρο ιδιαίτερα από τον πόλεμο. Οι συνθήκες στην Κύπρο συγκρίνονονται ασφαλώς ευνοϊκά με τις εκείνες που επικρατούν οπουδήποτε αλλού στο τμήμα αυτό του κόσμου. Μέχρι τούδε η συνταγματική πρόοδος, υστέρησε της οικονομικής ή δε πολιτική της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητος είναι να ενθαρρυνθεί πολιτική ευθύνη στο πλαίσιο του νέου συντάγματος το οποίο προσφέραμε ως το πρώτο βήμα προς την εσωτερική αυτοκυβέρνηση.

Η διέγερση υπέρ μεταβολής της κυριαρχίας δεν

μπορεί παρά να παρακωλύσει τις προσπάθειες. Είμαστε αποφασισμένοι να εμμείνουμε στο νέο τούτο σύνταγμα όλοι δε οι υπεύθυνοι Κύπριοι έπρεπε τώρα να συνεργασθούν, ώστε να επιτευχθεί το σημαντικό αυτό βήμα προς την αυτοκυβέρνηση. Ο κυβερνήτης ασχολείται ακόμη με την επεξεργασία των λεπτομερειών προτάσεων, θα θέσω δε αυτές ενώπιον της Βουλής με πρώτη ευκαιρία.

Επαναλαμβάνω ότι οι διευθετήσεις αυτές δεν προβλέπουν μεταβολή στην κυριαρχία στην Κύπρο. Υποβλήθηκε η ερώτηση ποιος θα είναι ο τελικός σκοπός της συνταγματικής προόδου στην Κύπρο. Πριν ή καταστεί δυνατό να δοθεί απάντηση, ο κυπριακός λαός πρέπει να ενωθεί μαζί μας στη λήψη των πρώτων μέτρων προς τη διαχείριση των δικών του υποθέσεων. Κατά τη σημερινή ταραγμένη κατάσταση στον κόσμο δεν μπορούμε να προβλέψουμε χρόνο κατά τον οποίο η εγκατάλειψη της κυριαρχίας μας επί της Κύπρου θα συμβιβαζόταν προς τις ευθύνες μας για την ασφάλεια στη Μέση Ανατολή, δεν αποπειράθηκα να προφητεύσω πού η συτναγματική ανάπτυξη δυνατό να οδηγήσει τελικά. Δεν είμαι έτοιμος να προβλέψω στο απώτερο μέλλον σε στιγμή κατά την οποία δεν μπορούμε ακόμη να δούμε σαφώς την έκβαση του νέου μας βήματος προς τη συνταγματική πρόοδο".

Ο Λέννοξ Μπόϊντ κατέληξε επικαλούμενος τη μεγάλη σημασία που έδινε η χώρα του στη φιλία με την Τουρκία:

" Η φιλία με την Ελλάδα είναι μεγάλης σπουδαιότητας για μας όπως επίσης και η φιλία της Τουρκίας. Οι Τούρκοι αποτελούν σημαντικό μέρος του πληθυσμού της Κύπρου".

Στο Μπόϊντ απάντησε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και πάλι την επομένη. Ο Μακάριος τον κάλεσε μάλιστα να μη σπαταλά άδικα το χρόνο του να καταρτίζει σύνταγμα γιατί ο Κυπριακός δεν θα το δεχόταν:

"Δεν απογητεύομεθα όμως. Εχομεν δικαίαν υπόθεσιν και πιστεύομεν ακραδάντως ότι θα την φέρωμεν εις πέρας. Ως προς το μελετώμενον σύνταγμα, θα επεθύμουν ακόμη μίαν φοράν να καταστήσω σαφές

ότι είναι απαράδεκτον οιασδήποτε μορφής Σύνταγμα και επομένως οι υπάλληλοι του Υπουργείου Αποικιών, ας μη σπαταλούν ματαίως τον χρόνο των εις την σύνταξιν των λεπτομερειών του συντάγματος. Ο Κυπριακός λαός δεν δέχεται και δεν ζητεί τίποτε παρά μόνον το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως".

Αυτές ήταν και οι τελευταίες δηλώσεις του Μακαρίου πριν αναχωρήσει με το Θεμιστοκλή Δέρβη στις **29 Οκτωβρίου 1954** για την Αμερική για να ενισχύσει τη δαφωτιστική προσπάθεια της Ελλάδας για την επικείμενη συζήτηση της προσφυγής της για την Κύπρο στα Ηνωμένα Έθνη- την πρώτη συζήτηση για το Κυπριακό.